

**РЭСЭЙ ФЕДЕРАЦИЯСЕ**  
**ФЕДЕРАЛЬ КАНУН**  
**МЭЖБҮРИ ИЖТИМАГЫЙ ИМИНИЯТ НИГЕЗЛӨРЕ ТУРЫНДА**

Кабул ителде  
Дәүләт Думасы  
1999нчы елның 9нчы июнь

Хупланды  
Федерация Советы  
1999нчы елның 2нче июль

**1. Бүлек Гомуми нигезләмәләр**

**Маддә 1. Әлеге Федераль канунның жайга салу предметы һәм максатлары.**

Әлеге Федераль канун халыкара хокукның гомумтанылган принциплары һәм нормалары нигезендә мәжбүри ижтимагый иминият системасында мөнәсәбәтләрне жайга сала, мәжбүри ижтимагый иминият субъектларының хокукый хәлен, аларның хокукларын һәм бурычларын гамәлгә ашыру нигезләрен һәм тәртибен, мәжбүри ижтимагый иминият субъектларының җаваплылыгын билгели, шулай ук мәжбүри ижтимагый иминиятнең дәүләт тарафыннан жайга салу нигезләрен билгели.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

Мәжбүри ижтимагый иминиятләштерү - халыкны ижтимагый яклау дәүләт системасының бер өлеше, аның эшләүче гражданны матди һәм (яки) ижтимагый хәлен мөмкин булган үзгәртүдән, шул исәптән аларның хәлләреннән дә иминиятләштерүнең үзенчәлеге булып тора.

Мәжбүри ижтимагый иминиятләштерү эшләүче гражданны матди һәм (яки) ижтимагый хәле үзгәрү нәтижеләрен компенсацияләүгә яисә киметүгә, ә

пенсия яшенә, инвалидлык житүгә, туендыручысын югалту, авырулар, имгәнүләр, һөнәри авырулар, йөклелек һәм бала табу, бала (балалар) туу нәтижәсендә, яшь ярымга кадәр бала карау өчен һәм башка мәжбүри ижтимагый иминият турында Рәсәй Федерациясе канунында билгеләнгән вакыйгалар нигезендә дәүләт тарафыннан булдырыла торган хокукый, икътисадый һәм оештыру чаралары системасын тәшкил итә.

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

Әлеге Федераль Канунның гамәлдә булуы шулай ук үзен эш белән мөстәкыйль тәмин итүче затларга һәм Рәсәй Федерациясе кануннары белән алар тарафыннан яисә мәжбүри ижтимагый иминиятенә иминият кертемнәре (алга таба - иминият кертемнәре) түләү күздә тотылган очракта гражданның башка категорияләренә дә кагыла.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә).

Эшләмәүче гражданны мәжбүри ижтимагый иминиятләштерү тәртибе мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар белән билгеләнә.

Әлеге Федераль Канунның гамәлдә булуы Рәсәй Федерациясенә махсус кануннары белән жайга салына торган мәжбүри дәүләт иминиятенә кагылмый.

**Маддә 2. Мәжбүри ижтимагый иминият турында Рәсәй Федерациясе кануннары.**

Мәжбүри ижтимагый иминият турында Рәсәй Федерациясе кануннары әлеге Федераль канун, башка федераль кануннардан һәм алар нигезендә кабул ителә торган Рәсәй Федерациясенә башка норматив хокукый актларыннан, шулай ук Рәсәй Федерациясе субъектларының кануннарыннан һәм норматив хокукый актларыннан тора.

**Маддә 3. Әлеге Федераль канунда кулланыла торган төп төшенчәләр һәм атамалар.**

Әлеге Федераль канун максатлары өчен түбәндәге төшенчәләр һәм атамалар

кулланыла:

иминият кертеме - мәжбүри ижтимагый иминиятләштерүгә мәжбүри түләү;

иминият кертемнең тарифы - исәпләнгән түләүләр һәм иминиятләштерелгән затлар файдасына башка бүләкләүләр белән мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төре өчен билгеләнгән иминият кертеме;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә).

Ижтимагый иминият куркынычы - мәжбүри ижтимагый иминият гамәлгә ашырыла торган көтелгән вакыйга;

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә).

иминият очрагы - иминиятләштерүченең бурычы, ә федераль кануннар белән билгеләнгән аерым очрақларда - шулай ук иминиятләштерүчене мәжбүри ижтимагый иминият буенча тәмин итүне гамәлгә ашыру бурычы барлыкка килгән вакыйга;

(2002нче елның 31 декабрдәге 190-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә).

мәжбүри ижтимагый иминият буенча тәмин итү (алга таба - иминият тәминаты) - иминиятләштерүче тарафыннан үтәү, ә федераль кануннарда билгеләнгән аерым очрақларда - шулай ук иминият очрагы башланганда иминләштерелгән зат алдында үз йөкләмәләрен иминият очрагы яисә мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннарда билгеләнгән иминият кертемнәре яисә тәмин итүнең башка төрләре юлы белән иминләштерүче тарафыннан үтәү (алга таба - иминият белән тәмин итү);

(2002нче елның 31нче декабрдәге 190-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

иминият стажы - иминият кертемнәрнең вакытының гомуми озынлыгы;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә).

мәжбүри ижтимагый иминият чаралары - мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрэн иминиятләштерүче оператив идарәсендә булган акчалар һәм мөлкәт.

#### **Маддә 4. Мәжбүри ижтимагый иминиятне гамәлгә ашыруның төп принциплары.**

Мәжбүри ижтимагый иминиятне гамәлгә ашыруның төп принциплары булып тора:

мәжбүри ижтимагый иминият чараларына иминият тәэмин ителешенә эквивалентлылыгы нигезендә тәэмин ителә торган мәжбүри ижтимагый иминият финанс системасының тотрыклылыгы (2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

- ижтимагый иминиятнең гомуми мәжбүри үзенчәлеге, иминләштерелгән затлар өчен үзенә ижтимагый ышанычларын гамәлгә ашыру мөмкинлеге;

- иминиятләнүченә финанс хәленә бәйсез рәвештә мәжбүри ижтимагый иминләштерү буенча йөкләмәләрне үтәү һәм ижтимагый иминият куркынычларыннан яклауга иминләштерелгән затларның хокукларын үтәүне дәүләт ышанычы;

- мәжбүри ижтимагый иминият системасын дәүләтнең жайга салуы;

- мәжбүри ижтимагый иминият субъектлары вәкилләренә мәжбүри ижтимагый иминият системасы идарәсе органнарында катнашуы паритетлыгы;

- иминият кертеме мәжбүри;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә).

- мәжбүри ижтимагый иминият чараларын максатчан файдаланган өчен жаваплылык;

- күзәтчелек һәм ижтимагый контрольне тәэмин итү;

- мәжбүри ижтимагый иминият финанс системасының автономлык.

#### **Маддә 5. Мәжбүри ижтимагый иминият системасында федераль дәүләт**

## **хакимияте органнарының вәкаләтләре.**

Федераль дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләренә мәжбүри ижтимагый иминият системасында керә:

- мәжбүри ижтимагый иминиятне хокукий жайга салу нигезләрен билгеләү;
- мәжбүри ижтимагый иминият төрләрен билгеләү;
- мәжбүри ижтимагый иминиятләнергә тиешле һәм иминият тәмин ителешенә хокукы булган затлар даирәсен билгеләү;
- билгеләү шартларын һәм күләмен иминият белән тәмин итү;
- мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре фондлары бюджетларын кабул итү тәртибен һәм аларны үтәү тәртибен билгеләү;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

- мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре фондларын һәм аларның үтәлеше турындагы хисапларны раслау;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

- мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләренә иминият кертемнәре тарифларын билгеләү;

- иминият кертемнәр, шул исәптән бу базаның иң чик күләмен исәпләү базасын, шулай ук иминият кертемнәр алу тәртибен һәм иминият түләүләрен гамәлгә ашыру тәртибен билгеләү;

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

- Рәсәй Федерациясе кануннары бозылганда мәжбүри ижтимагый иминият субъектлары жаваплылыгын билгеләү;

- мәжбүри ижтимагый иминият чараларын саклау тәртибен һәм мәжбүри ижтимагый иминият финанс системасының тотрыклылыгы ышанычларын билгеләү;

- мәжбүри ижтимагый иминият системасы белән идарә итү.

## **Маддә 6. Мәжбүри ижтимагый иминият субъектлары.**

1. Мәжбүри ижтимагый иминият субъектлары - мәжбүри ижтимагый иминият мөнәсәбәтләре катнашучылары.

2. Мәжбүри ижтимагый иминият субъектлары булып иминиятләүчеләр (эш бирүчеләр), иминиятләштерелгән затлар, шулай ук мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә билгеләнгән башка органнар, оешмалар һәм гражданнар тора.

Иминиятләүчеләр - һәрнинди оештыру-хокукий форманы оештыру, шулай ук салымнар һәм жыемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннары яки федераль кануннар нигезендә мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында иминият кертемен түләргә, ә федераль кануннарда билгеләнгән аерым очрактарда иминият тәминатының аерым төрләрен түләргә тиеш гражданнар. Иминиятләүчеләр булып шулай ук мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә иминият өчен түләргә тиешле башкарма хакимият органнары һәм жирле үзидарә органнары тора. Иминләштерүчеләр мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә билгеләнә.

(2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

Иминиятчеләр - иминият очрагы килеп туган очракта мәжбүри ижтимагый иминиятләү буенча иминләштерелгән затларның хокукларын тәмин итү өчен мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә төзелә торган коммерция яисә коммерция булмаган оешмалар.

(2013 елның 28 декабрдәге 421-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

Иминләштерелгән затлар - Рәсәй Федерациясе гражданнары, шулай ук хезмәт килешүләре буенча эшләүче чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар, мәжбүри ижтимагый иминләштерү буенча мөнәсәбәтләр мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә яисә салымнар

һәм жыйемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннары нигезендә барлыкка килә торган башка категория граждандарның үз эшләрен мөстәкыйль тәмин итүче затлар.

(2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

3. Мәжбүри ижтимагый иминият системасында арадашчы эшчәнлегә рөхсәт ителми.

### **Маддә 7. Ижтимагый иминият куркынычлылык төрләре. Иминият очрақлары**

1. Ижтимагый иминият куркынычлылык төрләре булып тора:

1) медицина ярдәмен алу зарурлыгы;

2) иминләштерелгән зат иминият очрагы килеп чыгуга бәйле рәвештә хезмәт хакын (түләү, иминиятләштерелгән зат файдасына бүләкләү) яки башка керемне югалткан;

3) иминият очрагы килеп чыгуга бәйле рәвештә иминләштерелгән затның яки аның гаилә әгъзаларының өстәмә чыгымнары.

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

1.1. Иминият очрақлары булып пенсия яшенә ирешү, инвалидлык, туендыручысын югалту, авыру, травма, житештерү бәхетсезлек очрагы яки һөнәри авыру, йөклә булу һәм бала табу, бала (балалар) туу, яшь ярымга кадәр бала карау һәм мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннарда билгеләнгән башка очрақлар таныла.

(1.1 пункт 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун белән кертелгән)

2. Бер үк вакытта берничә иминият очрагы килеп туган очрақта һәр иминият очрагы буенча иминият тәминатын түләү тәртибе мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә билгеләнә.

## **Маддэ 8. Иминият белэн тээмин итү буенча мәжбүри ижтимагый иминият төрлөре.**

1. Үз көчөн 2010нчы елның 1 гыйнварыннан югалтты. – 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун.

2. Мәжбүри ижтимагый иминиятнең аерым төрлөре буенча иминият тээминаты булып тора:

1) иминләштерелгән затка кирәкле медицина ярдәме күрсәтү белән бәйле чыгымнарны медицина оешмасына түләү;

(2013нче елның 25нче ноябрәндәге 317-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

2) картлык буенча пенсия;

3) инвалидлык буенча пенсия;

4) туйдыручысын югалту уңаеннан пенсия;

5) вакытлыча эшкә сәләтсезлек буенча пособие;

6) житештерү һәм һөнәри авыру очракларына бәйле рәвештә иминият кертемнәре медицина реабилитациясенә, санатор-курорт дөвалануына, ижтимагый һәм һөнәри реабилитациягә өстәмә чыгымнарны түләү;

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы, 2013нче елның 25нче ноябрәндәге 317-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

7) йөклелек һәм бала табу буенча пособие;

8) бала карау буенча айлык пособие;

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

9) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрлөре турында федераль кануннарда билгеләнгән иминият белән тээмин итүнең башка төрлөре;

(пп. 9 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

10) йөклелекнең иртә вакытында медицина оешмаларында исәпкә баскан



хатын-кызларга бер тапкыр бирелә торган пособие;

(2013нче елның 25нче ноябрәндәге 317-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

11) бала туганда бер тапкыр бирелә торган пособие;

12) 2010нчы елның 1нче гыйнварыннан үз көчен югалтты. – 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун;

13) жирләүгә ижтимагый пособие;

14) 2010нчы елның 1нче гыйнварыннан үз көчен югалтты. – 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун.

**Маддә 9. Барлыкка килү мөнәсәбәтләре буенча мәжбүри ижтимагый иминиятләштерү.**

1. Мәжбүри ижтимагый иминият буенча мөнәсәбәтләр туа:

1) хезмәткәр белән хезмәт килешүе төзелгәннән соң иминләштерүче (эш бирүче) - мәжбүри ижтимагый иминиятнең барлык төрләре буенча;

2) башка иминиятләүчеләрдә - аларны теркәгән вакыттан бирле;

3) иминиятләштерүчедә - иминиятләштерүче теркәлгәннән бирле;

4) иминләштерелгән затларның - эш бирүче белән хезмәт килешүе төзелгәннән соң, әгәр федераль кануннарда башкасы билгеләнмәсә, мәжбүри ижтимагый иминиятнең барлык төрләре буенча;

(2014нче елның 1нче декабрәндәге 407-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

5) федераль кануннар белән башкасы билгеләнмәгән очракта, үз - үзен эш белән тәэмин итүче затларда һәм гражданның башка категорияләрендә-алар яки алар өчен иминият кертемнәрен түлэгәннән соң.

(2002нче елның 31нче декабрәндәге 190-ФЗ номерлы, 2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

2. Иминлэштерүчене теркәү мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар белән билгеләнгән очрақларда гамәлгә ашырыла. Теркәү тәртибе һәм теркәлүдән читләшкән өчен җаваплылык мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар белән билгеләнә.

(2нче пункт 2003нче елның 23нче декабрәндәге 185-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

## **II бүлек. МӘЖБҮРИ СУБЪЕКТЛАРНЫҢ ХОКУКЛАРЫН ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫН ИЖТИМАГЫЙ ИМИНИЯТЛЭШТЕРҮ.**

### **Маддә 10. Иминлэштерелгән затларның хокуклары һәм бурычлары.**

#### **1. Иминлэштерелгән затлар хокукы:**

1) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда иминият тәмин ителешен вакытында алуға. Федераль кануннар белән билгеләнгән очрақларда иминият тәмин ителешенә хокук. Иминиятлэштерелгән затның һәм аның тәрбиясендәге затларның гаилә әгъзалары булырга мөмкин;

2) үз вәкиле яки үз хокуклары профсоюзы аша, шул исәптән судта шәхсән яклауга;

3) мәжбүри ижтимагый иминият белән идарә итүдә үз вәкиле яки профсоюзы аша катнашу өчен;

4) иминлэштерүчеләрнең һәм иминлэштерүчеләрнең эшчәнлегә турында мәгълүмат алуға;

5) иминлэштерүчеләргә һәм Рәсәй Федерациясә Хөкүмәтенә иминият кертемнәренә тарифлары турында үз вәкиле яки профсоюзы аша тәкъдимнәр кертү өчен.

#### **2. Иминлэштерелгән затлар бурычлы:**

1) иминиятчегә дәрәс белешмәләр булган һәм мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төре турында Федераль канунда каралган иминият тәминатын билгеләү һәм түләү өчен нигез булган документларны үз вакытында күрсәтергә;

2) салымнар һәм җыемнар турында Рәсәй Федерациясә кануннары һәм (яки)

мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә турында федераль кануннар белән билгеләнгән очракта иминият кертемнәрен түләргә.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 24.07.2009 N 213-ФЗ номерлы, 2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

### **Маддә 11. Иминләштерүчеләрнең хокуклары һәм бурычлары.**

#### **1. Иминиятчеләр хокукы:**

1) иминият очрагы килеп житкәч, кирәк булганда, иминият очрагы килеп житүне тикшерү өчен экспертиза билгеләргә һәм үткәрергә;

2) иминият кертемнәрен исәпкә алу һәм күчерү документларын, шулай ук мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә турында федераль кануннар нигезендә иминият тәэминатын түләү белән бәйле документларны тикшерергә;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 24.07.2009 N 213-ФЗ номерлы, 2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

3) Рәсәй Федерациясе кануннарын бозып житештерелгән мәжбүри ижтимагый иминләштерүгә чыгымнарны исәпкә алмаска;

4) Рәсәй Федерациясе кануннарында билгеләнгән тәртиптә иминләштерүчеләрдән иминият кертемнәр түлүләрә буенча калган өлешләрне түләттерү, шулай ук штраф салу, мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә турында федераль кануннар нигезендә пени исәпләү;

(24.07.2009 елдагы 213-ФЗ номерлы, 2016нчы елның 3нчк июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

5) 2010нчы елның 1нчк гыйнварыннан үз көчен югалтты. 2009нчы елның 24нче июлендәге Федераль канун

#### **N 213-ФЗ НОМЕРЛЫ ФЕДЕРАЛЬ КАНУН;**

6) иминләштерүчеләргә федераль кануннарда билгеләнгән очрақларда иминият кертемнәрен кичектереп торырга;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

7) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннарда билгеләнгән шартларда үзен эш белән мөстәкыйль тәмин итүче затларның ижтимагый иминиятен гамәлгә ашырырга;

8) үз хокукларын яклау һәм китерелгән зыянны каплау турында дөгъвалар белән судка мөрәжәгать итәргә, шул исәптән тотылган чыгымнарны каплау турында регресс дөгъваларын күрсәтергә.

## 2. Иминиятчеләр бурычлы:

1) Эш бирүчеләрнең һәм профсоюзларның фикерләрен исәпкә алып иминият кертемнәрнең тарифларының нигезләнешен әзерләргә;

2) федераль кануннарда мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында каралган очракларда иминият кертемнәр жыюны, шулай ук иминият тәминатын үз вакытында түләүне (иминият очрагы килеп житүне тикшерү өчен экспертиза билгеләнүенә бәйсез рәвештә) федераль кануннар нигезендә тәмин итәргә;

(2002нче елның 3нче декабрәндәге 190-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә))

3) билгеләнгән тәртиптә иминләштерүчеләргә, иминләштерелгән затларга, дәүләт, жәмәгать оешмаларына үзләренең финанс хәле турында даими рәвештә хәбәр итәргә һәм финанс тотрыклылыгын тәмин итү буенча чаралар күрергә;

4) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннарда каралган очракларда, шулай ук мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннарда каралган мәжбүри ижтимагый иминиятләштерүгә чыгымнар өчен иминләштерүчеләрнең иминият кертемнәрен дөрес исәпләүне, вакытында түләүне һәм күчерүне контрольдә тотуны тәмин итәргә;

(2009нчы елның 24нчк июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә).

5) иминләштерелгән затларга иминият тәэминатын билгеләүнең һәм түләүнең дөрөсләгән һәм вакытында булуын тикшереп тору;

б) федераль кануннарда каралган очрақларда түләү торган иминият кертемнәре исәбен гамәлгә ашырырга;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 200нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы, 29.11.2010 N 313-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

7) федераль кануннарда каралган очрақларда иминләштерүчеләрне теркәүне гамәлгә ашырырга;

(2010нчы елның 29нчы ноябрәндәге 313-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

8) иминләштерелгән затларның һәм иминләштерүчеләрнең бердәм исәбен алып баруны, бердәм (универсаль) идентификация билгеләре нигезендә мәжбүри ижтимагый иминият чаралары керемән гамәлгә ашырырга, мәжбүри ижтимагый иминият максатларында иминләштерелгән затларның персонификацияләнгән исәбен алып бару өчен бирелгән белешмәләрнең дөрөсләгән үзара чагыштыру һәм мәгълүмат хезмәттәшләгән гамәлгә ашырырга, тиешле килешүләр төзү юлы белән, иминләштерелгән затларның персонификацияләнгән исәбен алып бару өчен бирелгән белешмәләрнең дөрөсләгән үзара чагыштыру;

(пп. 8 2010нчы елның 29нчы ноябрәндәге 313-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

9) иминләштерүчеләргә һәм иминләштерелгән затларга яисә аларның вәкилләренә, шулай ук дәүләт һәм жәмәгать оешмаларына үз эшчәнлегә турында мәгълүматны, аның хосусыйлыгын тәэмин итү турында таләп куелган һәм тапшыру тәртибе Рәсәй Федерациясе кануннары белән билгеләнә торган мәгълүматтан тыш, бушлай бирү;

(2011нче елның 1нче июлендәге 200-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

10) иминлэштерүчелэргэ мәжбүри ижтимагый иминият мәсьәләләре буенча норматив хокукий актлар турында түләүсез мәгълүмат бирергә һәм консультация бирергә.

## **Маддә 12. Иминлэштерүчеләрнең хокуклары һәм бурычлары.**

1. Иминиятләүчеләр хокуклары:

1) үз вәкилләре аша мәжбүри ижтимагый иминият белән идарә итүдә катнашырга;

2) иминлэштерүчелэргә һәм Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенә мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләренә иминият кертемнәре тарифлары турында тәкъдимнәр кертергә;

3) иминлэштерүчеләрдән мәжбүри ижтимагый иминият мәсьәләләре буенча норматив хокукий актлар һәм иминлэштерелгән затларга түләнгән иминият тәэминаты күләмнәре турында мәгълүматны түләүсез алырга;

4) үз вәкилләре аша иминият кертемнәре тарифларының нигезле булуын билгеләү буенча исәп-хисап үткәрүдә катнашырга;

5) салымнар һәм жыемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннарында һәм (яки) федераль кануннарда каралган очракларда иминлэштерүче яисә салым органнары алдында иминият кертемнәренә кичектереп тору турында үтенечнамә;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 24.07.2009 N 213-ФЗ номерлы, 2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

б) үз хокукларын яклау өчен судка мөрәжәгать итәргә.

2. Иминиятчеләр бурычлары:

1) Рәсәй Федерациясе кануннарында билгеләнгән тәртиптә иминлэштерүчедән исәпкә басарга һәм исәптән төшерелергә;

(беренче федераль кануннар 23.12.2003 N 185-ФЗ, 03.07.2016 N 250-ФЗ)

2) билгеләнгән вакытка һәм тиешле күләмдә иминият өчен түләргә;

3) түләнгән иминият кертемнәрен аерым (персонификацияләнгән) исәпкә алуны, алып бару өчен кирәкле мәгълүматлар тапшырырга;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

4) иминият кертемнәр исәпләүне алып барырга һәм салымнар һәм жыемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннарында һәм (яки) федераль кануннарда билгеләнгән мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында билгеләнгән тәртиптә иминләштерүчедән һәм (яисә) салым органына хисаплылык срокларын тапшырырга;

(2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

5) салымнар һәм жыемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннарында һәм (яки) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннарда каралган очрақларда иминиятчегә һәм (яисә) салым органына иминият кертемнәрен исәпкә алу һәм күчерү, мәжбүри ижтимагый иминият акчаларын тоту буенча документларны тапшырырга;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 24.07.2009 N 213-ФЗ номерлы, 2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

6) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә, шул исәптән үз акчалары исәбенә иминиятләштерелгән затларга иминият белән тәэмин итүнең аерым төрләрен түләү.

(2002нче елның 31нче декабрдәге 190-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә).

### **III бүлек. МӘЖБҮРИ ИЖТИМАГЫЙ ИМИНИЯТ СИСТЕМАСЫ БЕЛӘН ИДАРӘ ИТҮ**

**Маддә 13. Мәжбүри ижтимагый иминият системасы белән идарә итү.**

1. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте Рәсәй Федерациясе Конституциясе һәм Рәсәй Федерациясе кануннары нигезендә мәжбүри ижтимагый иминият системасы белән

идарә итә.

2. Мәжбүри ижтимагый иминиятләштерүне иминиятләүчеләр мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә гамәлгә ашыра.

(2013нче елның 28нче декабрендәге 421-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

3. Мәжбүри ижтимагый иминият акчалары федераль кануннарда башкасы каралмаган булса, Федераль дәүләт милке булып тора.

(2013нче елның 28нче декабрендәге 421-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

4. Иминләштерүчеләрнең оештыру-хокукый формасы федераль кануннар белән билгеләнә.

(2013нче елның 28нче декабрендәге 421-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

5. Иминиятчеләр мәжбүри ижтимагый иминият чаралары белән идарә итә.

(2013нче елның 28нче декабрендәге 421-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

6. Профсоюзлар һәм башка ижтимагый партнерлар мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре фондлары идарәсе органнарында паритет вәкиллеге хокукы.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

#### **Маддә 14. Мәжбүри ижтимагый иминият системасында Контроль.**

1. Мәжбүри ижтимагый иминият системасында иминләштерүчеләрнең финанс эшчәнлеген күзәтеп тору Рәсәй Федерациясе кануннары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Профсоюзлар Рәсәй Федерациясе кануннары нигезендә мәжбүри ижтимагый иминият чараларын куллануны һөнәр берлеге контролен гамәлгә ашыру



хокукына ия.

#### **IV бүлек. МӘЖБҮРИ ИЖТИМАГЫЙ ИМИНИЯТНЕҢ ФИНАНС СИСТЕМАСЫ**

##### **Маддә 15. Мәжбүри ижтимагый иминият системасында бюджет процессы.**

1. Чираттагы финанс елына һәм план чорына мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә фондлары бюджетлары федераль кануннар белән раслана.

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

2. Чираттагы финанс елына һәм план чорына мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә фондлары бюджетлары турында Федераль канун проектлары Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан Рәсәй Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән тәртиптә Дәүләт Думасына кертелә.

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

##### **Маддә 16. Мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә фондлары бюджетларының үзенчәлекләре.**

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

Мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә фондлары бюджетлары федераль бюджет, Рәсәй Федерациясе субъектлары бюджетлары һәм жирле бюджетлар өлешенә керми. Мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә фондлары бюджетлары акчалары кире алынмый.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

##### **Маддә 17. Мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләрә фондлары бюджетларына акча керемнәрә чыганақлары.**

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

Мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре фондлары бюджетларына акча керемнәре чыганаclarы булып тора:

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

иминият кертемнәре;

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

Рәсәй Федерациясе кануннарында каралган очраclarда Рәсәй Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бюджетара трансфертлар;

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

штраф санкцияләре һәм пени;

- иминләштерелгән затларга зыян китергән өчен жаваплы затларга регресс таләпләре нәтижәсендә иминләштерүчеләргә кайтарыла торган акчалар;

- мәжбүри ижтимагый иминиятнең вакытлыча ирекле акчалата чараларын урнаштыру кереме;

- Рәсәй Федерациясе кануннарына каршы килми торган башка керемнәр.

**Маддә 18. Мәжбүри ижтимагый иминиятләштерүгә иминият кертемнәре тарифларын билгеләү.**

1. Мәжбүри ижтимагый иминиятләштерүгә иминият кертемнәре тарифлары салымнар һәм жыемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннары һәм (яки) башка федераль кануннар белән билгеләнә.

(2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

2. Мәжбүри ижтимагый иминиятләштерүгә иминият кертемнәре тарифларын дифференциацияләү. Ижтимагый иминият куркынычлары житү ихтималын, шулай ук иминият йөкләмәләрен үтәү мөмкинлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

3. Мәжбүри ижтимагый иминиятләштерүгә иминият кертемнәре тарифларын билгеләү үзәнчәлекләре, аларны эшләү һәм карау тәртибе салымнар һәм жыемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннары һәм (яки) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар белән билгеләнә.

(2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

**Маддә 19. Бюджет акчаларын мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре фондлары акчаларын тоту һәм аларның үтәләше турында хисаплар.**

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

1. Мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында һәм чираттагы финанс елына һәм план чорына мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар белән билгеләнә торган максатларга бюджет акчалары тотыла.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы, 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль кануннар редакциясендә)

2. Мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре фондлары бюджет акчаларын максатсыз тоту рөхсәт ителми һәм әлеге пунктта күрсәтелгән хокукны бозуга юл куйган вазыйфаи затларның Рәсәй Федерациясе кануннары нигезендә жаваплылыгын күздә тоту.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

3. Билгеле финанс елы өчен мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре фондлары бюджетлары үтәләше турындагы хисаплар Рәсәй Федерациясе Федераль Собраниясе каравына Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан кертелә һәм

федераль кануннар белән раслана.

(2004нче елның 5нче мартындагы 10-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

**Маддә 20. Иминият кертемнәр.**

(2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

1. Иминият кертеме салым һәм жыемнар турында Рәсәй Федерациясе кануннары һәм (яки) мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә иминләштерүчеләр тарафыннан гамәлгә ашырыла.

КонсультантПлюс: искәрмә.

2019нчы елның 1нче гыйнварыннан 2018нче елның 3нче августындагы 306-ФЗ номерлы Федераль канун белән 20нче статьяның 2нче пунктының беренче абзацына үзгәрешләр кертелә. Кара. Текст редакциядә булачак.

2. Рәсәй Федерациясе Салым кодексының 426 һәм 427 статьяларында билгеләнгән иминият кертемнәре тарифларын куллануга бәйле рәвештә, бюджеттан тыш дәүләт фондлары бюджетларының төшеп калучы керемнәре федераль бюджеттан Рәсәй Федерациясе Пенсия фонды, Рәсәй Федерациясе Ижтимагый иминият фонды, Федераль мәжбүри медицина иминияте фонды бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбенә компенсацияләнә.

КонсультантПлюс: искәрмә.

2019нчы елның 1нче гыйнварыннан 2018нче елның 3нче августындагы 306-ФЗ номерлы Федераль канун белән 20нче статьяның 2нче пунктындагы икенче абзацына үзгәрешләр кертелә. Кара. Текст редакциядә булачак.

Күрсәтелгән компенсация күләме Рәсәй Федерациясе Салым кодексының 425нче статьясы белән билгеләнгән тарифларга һәм Рәсәй Федерациясе Салым кодексының 426нчы һәм 427нче статьяларында билгеләнгән тарифларга туры китереп түләнәргә тиешле иминият кертемнәре суммасы арасындагы аерма буларак билгеләнә һәм чираттагы финанс елына һәм план чорына федераль бюджет турында Федераль канун нигезендә чираттагы финанс елына һәм план чорына федераль

бюджет турында Федераль канун белән билгеләнә.

**Маддә 21. Үз көчен 2010нчы елның 1нче гыйнварыннан югалтты. 2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун.**

**Маддә 22. Иминият тээминатын билгеләү һәм түләү тәртибе.**

1. Иминләштерелгән затка иминият тээминатын билгеләү һәм түләү өчен нигез булып документлар нигезендә расланган иминият очрагы килеп чыгу тора.

2. Иминият тээминаты өчен мөрәжәгать итү тәртибе, иминият тээминатын индексацияләү күләме һәм тәртибе мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар нигезендә билгеләнә.

**Маддә 23. Мәжбүри ижтимагый иминият акчаларын исәпкә алу**

(2014нче елның 21нче июлендәге 216-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

1. Мәжбүри ижтимагый иминият акчалары Рәсәй Федерациясе Пенсия фонды, Рәсәй Федерациясе Ижтимагый иминият фонды, Мәжбүри медицина иминияте Федераль фонды һәм Территориаль мәжбүри медицина иминияте фондлары акчалары белән операцияләргә исәпкә алу өчен Рәсәй Федерациясе Үзәк банкы бүлекчәләрендә Федераль казначылыкның территориаль органнарына ачык счетларда исәпкә алына.

(2014нче елның 21нче июлендәге 216-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

2. Мәжбүри ижтимагый иминият чаралары белән операцияләр буенча банк хезмәтләре өчен түләү алынмый.

**Маддә 24. Мәжбүри ижтимагый иминият финанс системасының тотрыклылыгы дәүләт ышанычлары.**

1. Чираттагы финанс елына һәм план чорына федераль бюджет турында Федераль канун проектын эшлөгәндә Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте пенсияләр һәм пособиеләр түлөөләрен тээмин итү, медицина ярдәме өчен һәм башка федераль кануннар белән билгеләнгән чыгымнарның башка төрләре өчен мәжбүри ижтимагый

иминиятнең финанс системасында акча житмәү очрагында федераль бюджеттан мәжбүри ижтимагый иминият финанс системасында бюджетара трансфертлар күләмен күздә тотып, мәжбүри ижтимагый иминләштерү буенча мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннарда билгеләнгән түләүләргә тәмин итәргә мөмкинлек бирә.

(2009нчы елның 24нче июлендәге 213-ФЗ номерлы Федераль канун редакциясендә)

2. Мәжбүри ижтимагый иминиятнең вакытлыча ирәкле акчаларын кертү Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте йөкләмәләре нигезендә генә гамәлгә ашырыла ала, алар Рәсәй Федерациясе кануннарында каралган тәртиптә керемлеләгән тәмин итә.

Башлыгы V. Йомгаклау нигезләмәләре.

**Маддә 25. Мәжбүри ижтимагый иминләштерү һәм халыкара хокук нормалары турында Рәсәй Федерациясе кануннары.**

Рәсәй Федерациясенә халыкара килешүләре яисә Рәсәй Федерациясе тарафыннан ратификацияләнгән халыкара конвенцияләр белән мәжбүри ижтимагый иминият турында Рәсәй Федерациясе кануннары белән каралган нормаларга караганда башка нормалар билгеләнгән очракта, Рәсәй Федерациясе яисә Халыкара Конвенция нормалары кулланыла.

**Маддә 26. Дәгъвалар озаклыгы.**

Мәжбүри ижтимагый иминият системасында дәгъва басымы вакытлары мәжбүри ижтимагый иминиятнең билгеле төрләре турында федераль кануннар белән билгеләнә.

**Маддә 27. Мәжбүри ижтимагый иминият мәсьәләләре буенча бәхәсләрне карау һәм хәл итү.**

Мәжбүри ижтимагый иминият өлкәсендә барлыкка килә торган бәхәсле мәсьәләләр буенча иминләштерүченең яисә иминләштерелгән затның язма гаризасы өлеге гариза алган көннән соң ун эш көне эчендә карала. Кабул ителгән карар турында иминләштерүче гариза бирүчегә мондый гаризаны караганнан соң биш эш көне эчендә язма формада хәбәр итә.

Иминлэштөрүчө яки иминлэштерелгән затның кабул ителгән иминлэштөрүчө белән килешмэгән очракта, бэхэс карары белән югарыда торучы инстанцияләрдә иминлэштөрүчедән яисә судта Рәсәй Федерациясе кануннарында билгеләнгән тәртиптә хәл ителергә тиеш.

Мәжбүри ижтимагый иминият өлкәсендә хокук бозуларга юл куйган вазыйфалар затлар Рәсәй Федерациясе кануннары нигезендә жаваплы.

Әлеге статьяның нигезләмәләре салымнар һәм жыйымнар турында Рәсәй Федерациясе кануннары нигезендә иминият кертемнәрнең түләүгә бәйле мөнәсәбәтләргә карата кулланылмый.

(дүртенче өлеш 2016нчы елның 3нче июлендәге 250-ФЗ номерлы Федераль канун белән кертелде).

**Маддә 28. Норматив хокукый актларны әлеге Федераль канунга туры китерү.**

1. Әлеге Федераль канун кабул ителүгә бәйле рәвештә гамәлдәге норматив хокукый актлар әлеге Федераль канунга каршы килми торган өлешендә кулланыла.

2. Рәсәй Федерациясе Президентына тәкъдим итәргә һәм Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенә үз норматив хокукый актларын әлеге Федераль канун белән үз көченә кәргән көннән өч ай эчендә туры китерергә кушты.

**Маддә 29. Әлеге Федераль канунның үз көченә керүе.**

Әлеге Федераль канун рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә.

Рәсәй Федерациясе

Президенты

Б. ЕЛЬЦИН

Мәскәү, Кремль

1999нчы елның 16нчы июле

№ 165-ФЗ